

РЕЗОЛЮЦІЯ

круглого столу «Ребрендинг філософії: від університету до ліцею»

(Київ, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди, 19 червня 2015 року)

Шановні колеги, дякуємо всім, хто узяв участь у круглому столі «Ребрендинг філософії», що відбувся 19 червня 2015 року в Інституті філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Пропонуємо вашій увазі резолюцію про результати дискусії та подальшу стратегію розвитку ініціативи «Ребрендинг філософії».

Участь у круглому столі взяли близько 50 освітян, філософів, релігієзнавців, представників державної влади, релігійних структур, мистецьких установ, медіа та громадськості з Київської, Вінницької, Житомирської, Черкаської, Рівненської та Харківської областей України. Модератором круглого столу виступив президент Українського філософського фонду та головний редактор часопису «Філософська думка» *Сергій Пролеєв*; координатором проекту – президент Асоціації філософів і релігієзнавців та здобувач Центру гуманітарної освіти НАН України *Іллі Ясна*.

Захід відбувся за медіапідтримки фахових видань «Філософська думка» та «Філософія освіти», найближчі випуски яких міститимуть спеціальні розділи, присвячені даній темі, а також інтернет-порталів «Освітня політика» та «Освітні тренди». Відеозйомку та підготовку репортажу забезпечило «Громадське телебачення».

Продовження дискусії відбулося наступного дня у [прямому ефірі на «Громадському телебаченні»](#), де філософи *Сергій Пролеєв* та *Вахтанг Кебуладзе* обговорили місце філософії у системі освіти, а також її можливості як потужного інструменту формування суспільної думки у сучасній політиці. Матеріали, присвячені події, опублікували тематичні медіа, зокрема, портали «Вища освіта», «Педагогічна преса», «Релігія в Україні», «Освітній портал Львівщини» та інші. Активні обговорення тривали також у соціальних мережах протягом підготовки заходу та після його проведення.

Повний аналітичний звіт із стенограмою доповідей доступний на порталі «Освітня політика» (<http://education-ua.org/ua/draft-regulations/448-kruglij-stil-rebranding-filosofiji-vid-universitetu-do-litseyu-analitichnij-zvit>), який є інформаційним партнером проекту, а також знаходиться у файлі, що додається до цього листа.

Учасникам круглого столу було запропоновано для обговорення три основних питання, відповіді на які прозвучали у доповідях та коментарях.

1. Чи відповідає філософія, як вона викладається в університетах, сучасному запиту суспільства до гуманітарного знання, або потребує певного «ребрендингу», щоб залишитися затребуваною?
2. Чи можливе викладання філософії на рівні ліцеїв? Якщо так, які курси філософської спрямованості будуть доречними у цьому освітньому сегменті та як вони корелюватимуть з навчальними програмами університетів?
3. З якими проблемами та складнощами пов'язане впровадження філософської та гуманітарної освіти на рівні ліцеїв, на що слід звернути увагу, який світовий досвід може виявитися корисним у цьому процесі?

Резюмуючи доповіді та коментарі учасників круглого столу, можна сформулювати наступні висновки та пропозиції щодо подальшого розвитку ініціативи.

1. Сьогодні існування філософської спільноти, як такої, що визнається необхідною на рівні суспільства, знаходиться під загрозою, тому філософія повинна провести власний ребрендинг для того, щоб набути популярності як предмет дослідження. Для того, щоб вижити, філософія повинна враховувати потреби ринку, його вимоги до випускників, та запропонувати суспільству щось таке, від чого воно не зможе відмовитись. При цьому важливо пам'ятати, що освітній запит має більш глибоку природу, ніж просто запит ринку, тому не слід переводити дискусію про освіту лише в рамки попиту, ринку освітніх послуг, прибутків, пам'ятаючи про важливість соціального, культурного, морального значення філософії.
  2. Філософія є та залишатиметься фундаментом європейської університетської освіти, без якого університет не може називатися університетом. Тому поки існуватиме університет, повинна існувати філософія в ньому. При цьому сучасні університетські курси філософії здебільшого не витримують ніякої критики та вимагають трансформації з урахуванням потреб ринку.
  3. Першим кроком реорганізації гуманітарної освіти в Україні повинно стати ознайомлення із успішним світовим досвідом та основними сучасними моделями західної освіти. Необхідне створення аналітичних груп та підготовка аналітичних дайджестів, присвячених аналогічному досвіду європейських країн.
  4. Одним з перспективних шляхів реорганізації філософської освіти є впровадження курсів філософської спрямованості на рівні ліцеїв. Це є цілком доречним, адже вік старшокласників у дванадцятирічній системі середньої освіти дорівнює віку студентів перших курсів університету, наприклад, у радянській системі освіти; тобто ліцей як освітня ланка сьогодні набагато ближчий до університету, ніж до середньої школи. При цьому важливо не просто скасувати філософію в університетах та перенести до ліцеїв, а гнучко її трансформувати.
  5. Одним з перспективних напрямків є розробка міждисциплінарних програм, які об'єднують філософію та інші гуманітарні дисципліни, зокрема, філологічні та літературознавчі. Важливим напрямком дій є також практизація філософії, наближення її до повсякденних проблем, перехід від теоретичної до прикладної філософії як універсального метода пізнання, критичного мислення, аргументації. Рішенням може стати введення у школах курсів філософської спрямованості, але не філософії у чистому вигляді, які закладатимуть основи громадської активності та відповідальності, а також навчать основам логіки, етики, психології тощо.
  6. Слід запобігати впровадженню уніфікованих програм, створюючи замість цього певний ресурс, з якого можна черпати різні теми та проблеми, які можна комбінувати, як елементи мозаїки для підготовки програм для тієї чи іншої конкретної аудиторії.
  7. Впровадження філософії на рівні ліцеїв передбачає відповідний рівень підготовки старшокласників (розвиток аналітичного мислення, рефлексії, соціальної активності, вміння ставити питання тощо), який не здатна забезпечити сучасна школа. Тому говорити про повноцінне викладання філософії на рівні ліцеїв та університетів можна буде лише тоді, коли філософський інструментарій буде в тій чи іншій формі застосовуватися у навчальному процесі вже з молодших класів школи.
  8. Окремою проблемою стане забезпечення викладачами, адже із викладанням філософії старшокласникам важко впоратися тому, хто має досвід роботи лише зі студентами. Таким чином, потрібна спеціальна підготовка викладачів, якої на сьогодні в Україні не існує. Варто звернутися до європейського досвіду: зокрема, викладачами французьких ліцеїв є молоді талановиті дослідники, практики, а не спеціально підготовлені для цієї ролі вчителі.
  9. Необхідна розробка підручників та навчальних посібників, адаптованих для викладання гуманітарних дисциплін у ліцеях та гімназіях. При цьому важливо, щоб ці розробки виносилися на обговорення у експертне середовище перш, ніж бути виданими та потрапити до студентів – етап, який зазвичай оминається сьогодні.
- Окремою проблемою є об'єднання творчого індивідуального підходу, без якого неможлива філософська освіта, та дотримання норм та стандартів, без яких не може існувати система освіти та оцінювання знань. Втім, є досвід успішного поєднання цих двох завдань у європейських ліцеях, який може бути застосовано і в Україні.

Інтерес представників освіти, науки, державної влади та громадськості до круглого столу, схвалення ідеї проекту та пропозиції підтримки від учасників обговорення, а також широкий суспільний резонанс свідчать про те, що поставлені питання є актуальними та своєчасними, а проекти реорганізації гуманітарної (зокрема, філософської) освіти – затребуваними у науковій спільноті. Це дозволяє перейти до другого етапу реалізації ініціативи «Ребрендинг філософії» – практичної апробації освітньої моделі у формі експериментального навчального закладу, пілотна група студентів якого пройде навчання протягом 2015-16 академічного року у Києві.

Робочі версії концепції закладу, навчальної програми та стратегії подальшого розвитку ініціативи доступні на сайті проекту (<http://school.philosophy.in.ua/basic-concept>), а також у файлі, що додається до цього листа, та пропонуються для відкритого обговорення серед учасників круглого столу, а також усіх зацікавлених представників наукових та освітніх установ, державних та громадських організацій, культурних інституцій тощо. Ми будемо раді розглянути поради, коментарі, критику, пропозиції участі у формуванні навчальної програми, розробці та викладанні навчальних курсів, інформаційного та медіа партнерства, а також пропозиції співпраці у будь-якій іншій формі, що допоможе винайти оптимальні шляхи реалізації ініціативи.

З повагою,
координатор проекту
Іламі Ясна
МТС: +38 050 037-30-10
Life: +38 063 514-36-00
Kyivstar: +38 098 709-74-62

Сайт проекту: <http://school.philosophy.in.ua>

Сторінка проекту у Facebook: <https://www.facebook.com/events/832580900151868>